

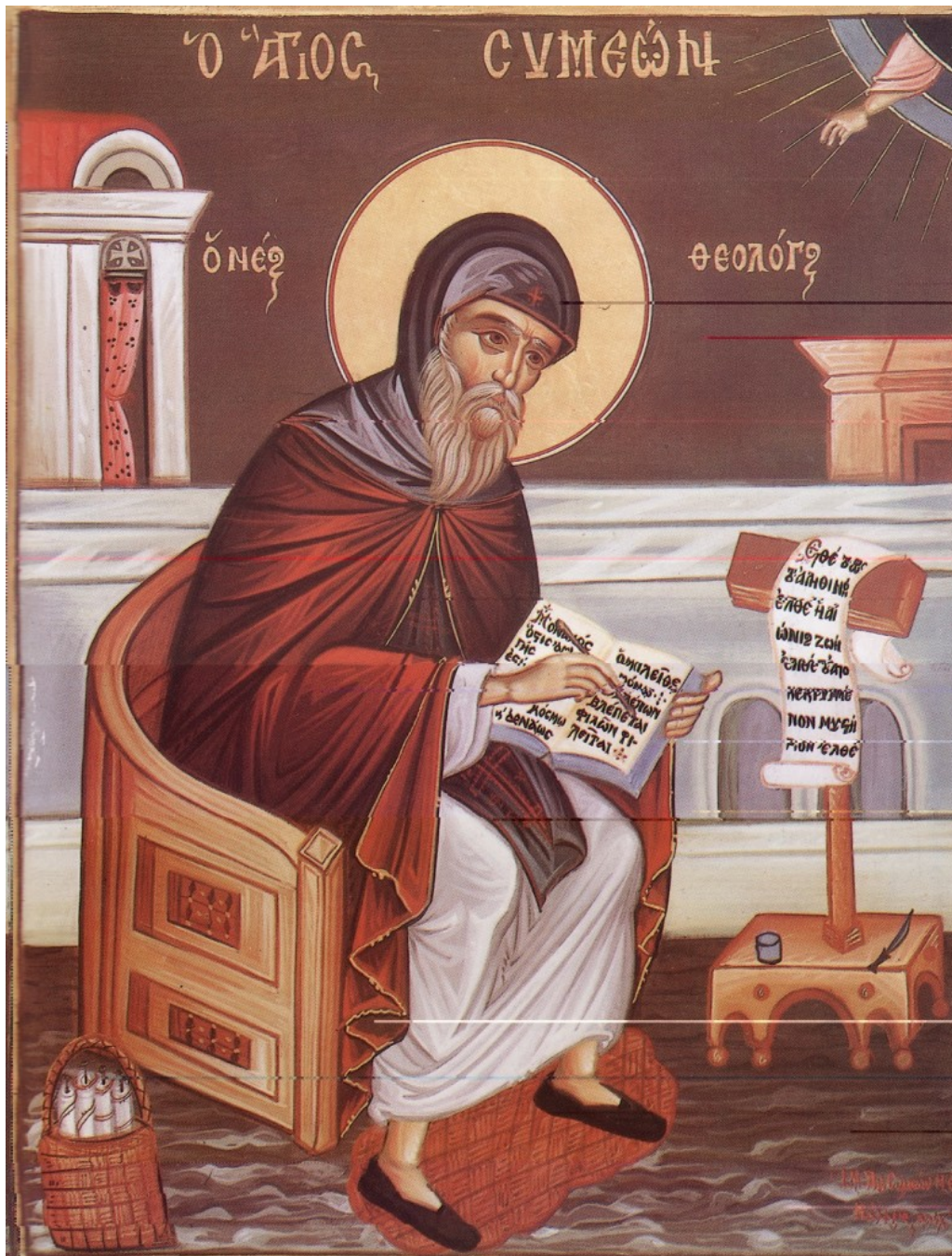
12 Οκτωβρίου 2012

Συμεών ο Νέος Θεολόγος

Ορθοδοξία / Μορφές

Βασίλειος Τατάκης, Ομότιμος Καθηγητής Φιλοσοφίας Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Με τον Συμεώνα το Νέο Θεολόγο (949/50 - 1022) έχουμε προσπάθεια για σύνθεση της πνευματικής πορείας του Μαξίμου και του ασκητισμού του Κλίμακος. Δημιούργησε δική του σχολή, της οποίας οι ζωηρές απηχήσεις και η ακτινοβολία φτάνουν ως τον τελευταίο μεγάλο μυστικό του Βυζαντίου τον Νικόλαο Καβάσιλα (14ος αιώνας).

Αδιάσπαστη αλυσίδα μυστικών φέρνει από τον Μάξιμο ως τον Συμεώνα. Άμεσοι προκάταχοί του είναι ο Παύλος, ο Λάτρου (+ 956), ο πνευματικός του πατέρας Συμεών ο Στουδίτης, ο επονομαζόμενος ευλαβής, και ο περίφημος ασκητής της μονής του « Αγίου Μάμαντος Αντώνιος που του στάθηκε πρότυπο. Οι δυο πρώτοι

μας μιλούν πρώτη φορά για το όραμα του ακτίστου φωτός, που, όπως θα δούμε, αποτελεί το κεντρικό θέμα της μυστικής του Νέου Θεολόγου. «Χαρίτων ηξιούτο μειζόνων, λέγει ο βιογράφος του Παύλου, επεί και ελλάμψεσιν τρανοτέραις ενεφαιδρύνετο και επιστασίαις αγγέλων ωμίλει και ύμνους αυτών θείους αδόντων ήκουεν». Ένα περίπου αιώνα πριν από τον Παύλο ήκμασαν στην Κωνσταντινούπολη ο Νικηφόρος ο Πατριάρχης και ο Θεόδωρος ο Στουδίτης. Σε όλους, έπειτα, αυτούς τους αιώνες η μονή του Αγίου Μάμαντος και η μονή του Στουδίου, στάθηκαν περίφημα πνευματικά κέντρα μέσα στην Κωνσταντινούπολη. Ήταν, όπως βλέπομε, η ίδια η βασιλεύουσα, για πολλούς αιώνες το μεγάλο κέντρο της πνευματικής σοφίας, όπως ήταν και της «θύραθεν σοφίας».

Κατά το μαθητή του και βιογράφο του Νικήτα Στηθάτο ο Συμεών «εφύτρωσεν ως δένδρον ευθαλές εις την γην των Παφλαγόνων», σε ένα χωριό που ονομαζόταν Γαλάτης. Μικρό μικρό οι πλούσιοι και ευγενείς γονείς του τον έστειλαν στην Κωνσταντινούπολη να μορφωθεί. Να κάμη την είσοδό του στην αυτοκρατορική αυλή.

Όμως «άκροι ψάσας δακτύλοις της θύραθεν παιδείας και μόνην μεμαθηκώς την ούτω λεγομένην γραμματικήν, το λοιπόν ή και το παν ως ειπείν της έξωθεν απεσείσατο παιδείας και την εκ των συμφοιτητών βλάβην εξέφυγεν». Η μυστική του φύσις τον οδήγησε να παραδώση τον εαυτό του στη φροντίδα και στη χειραγωγή του Στουδίτου Συμεώνος του Ευλαβούς. Αυτός στάθηκεν ο «ποιμήν» που τον οδήγησε στους θησαυρούς της μυστικής σοφίας και του έδειξε το δρόμο για την τελειότητα. Τον έκαμε μοναχό και τον εισήγαγε στη μονή του Αγίου Μάμαντος, κοντά στον περίφημο ασκητή Αντώνιο, τον ηγούμενο της μονής, που, άμα πέθανε, τον διαδέχτηκεν ο Συμεών. Πόσο μεγάλη θέση είχε στην ψυχή του ο Ευλαβής, ο πνευματικός του πατέρας, φαίνεται από τον αγώνα που έκαμε, τους διωγμούς που εδοκίμασε, ώσπου να πείση το Πατριαρχείο να του επιτρέψη να εορτάζη τη μνήμη του δασκάλου του.

Τα πρώτα βιβλία που άσκησαν μεγάλη επίδραση στο Συμεώνα και του έδωσαν βασικά παραγγέλματα για όλη του τη ζωή ήταν ένα έργο του Αγίου Μάρκου του ασκητού (5ος αιώνας) και η Κλίμαξ του Αγίου Ιωάννου, του Σχολαστικού. Σωστή αποκάλυψη, λέγει ο Στηθάτος, ήταν για τον Συμεώνα το ακόλουθο παράγγελμα που βρήκε στο βιβλίο του πρώτου: «Επιμελήσου τη συνείδησή σου και όσα σου λέγει κάμε». Του άνοιξε το δρόμο για την ηθική τελείωσή του, στο πλατύτερο νόημα του όρου. Νέα αποκάλυψη του ήταν ο ακόλουθος ορισμός του Σχολαστικού: «απάθεια εστί νέκρωσις ψυχής, και θάνατος ναός προ θανάτου του σώματος». Του έδειχνε πώς θα φτάσει στην ανώτατη και απαραίτητη κατάσταση ή ψυχή, που θέλει να είναι έτοιμη να ξεπεράσει τον εαυτό της για να δεχτεί μέσα της το Θεό.

Όταν διαβάζει κανείς τα έργα του έχει την αίσθηση ότι ο Συμεών ύστερα από πολύχρονη γύμναση απέκτησε τη χάρη να αναστρέφεται οικεία με το Θεό και ότι η αναστροφή αυτή είναι μια σταθερή και αδιάκοπη, θαρρείς, κατάσταση γι' αυτόν: «Ουκ είχεν αυτός (ο Συμεών), λέγει ο Στηθάτος, εαυτόν, αλλ' η του Θεού χάρις όλον αυτόν προς εαυτόν επεσπάσατο, την μεν γλώτταν αυτού κάλαμον οξυγράφον, την δε διάνοιαν πηγὴν σοφίας Θεού απειργάσατο. Διά τούτο και αμαθῆς ὡν πάντη των θύραθεν μαθημάτων, ὡς ο ηγαπημένος εθεολόγει, και τα της θεολογίας ὅλαις νυξίν ανετάττετο». Είναι, αλήθεια, καταπληκτική η ελευθερία και η άνεση με την οποία κινείται μέσα στη σκέψη της Καινῆς Διαθήκης. Δίνει την εντύπωση ότι δεν πρόκειται για γνώση που του έρχεται απ' έξω, από μάθηση, αλλά για γνώση που έχει μέσα του την πηγή της. «Τα νοήματα και αι θεολογίαι του Συμεώνος, λέγει ο Στηθάτος(1), ... ζητούσιν ακροατάς και αναγνώστας εκείνους οπού έχουν εύρωστα και υγιαίνοντα τα αισθητήρια της ψυχής, και οπού όλον τους τον νουν και την διάνοιαν με την χάριν του αγίου πνεύματος επτέρωσαν και ανεβίβασαν εις ουρανοῦς, και εις τα βάθη του πνεύματος». «Ούτος ο μακάριος (ο Συμεών), λέγει πάλι ο εκδότης και μεταφραστής του Διονύσιος ο Ζαγοραῖος, επειδή εκαθάρισε τον νουν του και την καρδίαν του από κάθε μολυσμόν των παθών με το παντοτεινόν πένθος με την ακατάπαυτον επιρροήν των δακρύων, με την αδιάλειπτον εν τη καρδία νοεράν προσευχήν... κατέστησε τον εαυτόν του αληθινά... ένα βιβλίον καθαρώτατον και λειότατον... και παρευθείς ο άσοφος ευρέθη σοφός...».

Παντοτεινό πρέπει να είναι το πένθος του μυστικού και ακατάπαυτα να τρέχουν τα δάκρυά του για τη μοίρα στην οποία καταδίκασεν ο άνθρωπος τον εαυτό του. Να κλαίη και να υποφέρει για τα αμαρτήματα των άλλων και να θεωρή πάντοτε ότι αυτός πταίει. Τέτοια είναι η ψυχική διάθεση του Συμεώνος. Αλλά και τα έργα του. Και όσο μεγάλο είναι το πένθος του για τον άνθρωπο, τόσο άφατη είναι η χαρά που τον πλημμυρίζει όταν τον περιβάλλη το θείο φως και δέχεται τη χάρη του. Τότε η

ψυχή του κελαηδεί σαν πουλί με στίχους, πολύ συχνά, «τους έρωτας των θείων ύμνων». Ο Συμεών είναι ποιητής, από τους πιο μεγάλους του Βυζαντίου.

Αναίσθητος προς τα έξω, ευαίσθητος προς τα έσω. Ακοίμητη συναίσθηση της αδυναμίας του, και την ίδια ώρα ασίγαστος αγώνας να φτάση την πνευματική του ελευθερία. Απέραντη μυστική αγάπη και χαρά που αναβλύζουν μέσα στην ψυχή του, όταν μυστικά επικοινωνή με το Θεό. Μέσα σ' αυτό το κλίμα, που είναι το κλίμα όλων των μεγάλων μυστικών κινείται η ψυχή του Συμεώνος. Η σκέψη του βουτηγμένη σε λεπτή συναισθηματικότητα είναι δύσκολο να αναλυθή, ξεφεύγει τη συστηματοποίηση. Δεν έχουμε να κάμωμε τόσο με έργο σκέψης, όσο με σκέψη που γίνεται ζωή, με διάθεση ψυχής. Μπορούμε όμως να ξεχωρίσωμε τις κύριες γραμμές της μυστικής, της πορείας.

Σου χρειάζεται, λέγει ο Συμεών, όπως και ο Κλίμαξ, ένας άγιος άνδρας για τη σωτηρία σου. Οδηγός και πνευματικός πατέρας και δάσκαλος. Η χάρη και η βοήθεια του Θεού θα σε οδηγήση να τον βρης. Και άμα τον βρης θα του παραδώσης τον εαυτό σου, θα δείξης όλες τις αρετές σου για να ωφεληθής απ' αυτόν. Πρέπει έπειτα να κατανοήσης ότι το αγιώτερο δώρο του Θεού προς τον άνθρωπο είναι το αυτεξούσιο. Αλλά τι είναι το αυτεξούσιο; «Εις κανένα άλλο δεν θεωρείται το αυτεξούσιον, έξω μόνον εις αυτό, εις το να έχη (ο άνθρωπος) τον νουν του πάντοτε υψωμένον και προσηλωμένον εις μόνον τον Θεόν, τον κύριον της σωτηρίας και του ελέους» (2).

Το θέμα αυτό αποτελεί το θεμέλιο των ανθρωπολογικών απόψεων του Συμεώνος. Η θέληση, λέγει, του ανθρώπου είναι πλατύτερη από το αυτεξούσιο, γιατί απλώνεται και σε όσα δεν είναι στην εξουσία μας. Άλλος περιορισμός για το αυτεξούσιο έρχεται από τη φύση των παθών. Από τα δύο είδη παθών που συναντούμε στον άνθρωπο, τα πάθη της φύσεως και τα πάθη της ψυχής, τα πρώτα είναι αμετάθετα, υπηρετούν φυσική ανάγκη (πείνα, δίψα, ύπνος κλπ.) και δεν ανήκουν στο αυτεξούσιο. Τα άλλα, - καθολικώτερά τους η επιθυμία και ο θυμός, - ανήκουν στο αυτεξούσιο; Όταν ο άνθρωπος ήταν ελευθερος από την αμαρτία, τότε ανήκαν. Μετά την πτώση του όμως ο άνθρωπος έχασε το αυτεξούσιο και μαζί και την ελευθερία του έγινε δούλος της αμαρτίας. Πρέπει να απελπισθούμε για τον άνθρωπο; Όχι. Υπάρχει κάποια αχτίδα σωτηρίας. Γιατί στο δούλο της αμαρτίας έμεινε ευτυχώς κάποιο πολύτιμο ίχνος αυτεξουσιότητας: το να θέλη να ελευθερωθή. Απάνω σ' αυτό θα στηρίξη ο άνθρωπος την ενέργεια για τη σωτηρία του.

Αυτό το ίχνος θα του ανοίξη το δρόμο για να ανακαλύψη «τήν νοητήν αρρωστίαν και την νοητήν αίσθησιν (τα πνευματικά συναισθήματα) της ψυχής». Επειδή «δεν αισθανόμεθα τας αρρωστίας της διά τούτο ούτε τους πόνους της αγροικούμεν,

ούτε διά την θεραπείαν της φροντίζομεν οι αναίσθητοι». Όποιος είναι έτσι, ας λέγεται, δεν είναι ακόμη Χριστιανός. «Αν ήταν, ήθελε μετέχει και από ζωή και φως. επειδή ο Χριστός είναι και ζωή και φως. Ο τέτοιος είναι νεκρός δεν εφωτίσθη ακόμη με τας ακτίνας του νοητού ηλίου της δικαιοσύνης». Την αληθινή υγεία, τη λύτρωση, από τη φθορά μόνο ο θεάνθρωπος μπορεί να τα δώσει. « ... εις την υγείαν της ψυχής δεν ενεργούν τα γράμματα της θείας γραφής, αλλά η δύναμη του Χριστού που είναι γραμμένος μέσα». Αλλά για να επιτύχωμεν αυτό πρέπει «να προσφέρωμεν εις τον Χριστόν την θέλησίν μας μαζί με τον πόνον και τον κόπον της διανοίας μας, όπου είναι ενωμένος με την θέλησίν μας, όχι, διά μέσου .καλών έργων, αλλά διά μέσου πίστεως μοναχής, διά να ιδή ο Χριστός και να μας ελευθερώση διά της θείας του χάριτος». Όχι ότι τα καλά έργα είναι περιττά, αλλά διότι η πίστη είναι η ρίζα, αυτή φωτίζει και οδηγεί και στα έργα, αυτή αγιάζει και ελευθερώνει την ψυχή κι' όταν αγιάζεται η ψυχή, επειδή αυτή κυβερνά το σώμα, το αγιάζει και αυτό.

Στο ύψος αυτό ο άνθρωπος είναι ελεύθερος και αυτεξούσιος. Θα έχη τότε αντιληφθή ότι το θυμό και την επιθυμία δεν τα έδωσεν ο Θεός ως πάθη στην ανθρώπινη φύση, αλλά ως αγαθά. Αλλά για να είναι αγαθά πρέπει να τα κυβερνά νους υγιής. Τότε το καθένα μένει στον τόπο του. Τόπος της επιθυμίας είναι να στρέφεται στα «νοούμενα» αγαθά του Θεού και εκείνα να επιθυμή. Τόπος του θυμού είναι να παρακινή την επιθυμία σε περισσότερο ζήλο προς αυτά τα αγαθά. Τότε θα καταλάβη ο άνθρωπος πόσο άγιο δώρο είναι το αυτεξούσιο και θα πη στο Θεό: «Σε ευχαριστώ που με τίμησες με το αυτεξούσιο... Εγώ ο καταφρονητής και αχάριστος ελογίασα πως η αξία της αυτεξουσιότητος είναι μία λύσις τοιαύτη, καθώς λύεται το άλογον ζώον από τα δεσμά, και διά τούτο αφού ελύθηκα απεμάκρυνα από την Δεσποτείαν της εξουσίας σου και έρριψα τον εαυτόν μου εις κρημνόν πολλών κακών». Βάση λοιπόν για την ολοκληρωτική μεταστροφή του ανθρώπου προς το καλό είναι να ανακαλύψη τον ορθό τόπο, το λόγο για τον οποίο επροίκισεν ο Θεός την ψυχή με τα συναισθήματα.

Ξέρει πολύ καλά ο Συμεών πόσο δυσκολο κάνει το έργο αυτό ο πειρασμός της αμαρτίας, «η πείραξις του διαβόλου, που κάνει τον άνθρωπο να αμαρτάνη και εκούσια και ακούσια και εν γνώσει και εν αγνοία». Αξίζει να παραθέσωμε τις ακόλουθες παραστατικές εικόνες πάνω σ' αυτό. «Καθώς το γεράκι, λέγει ο Συμεών, οπού πετά με τα πτερά του, διά να, εύρη τροφήν, απατάται από τον ~κυνηγόν, οπού σταίνει τα δίκτυα δια να το πιάση. Επειδή εκείνος απλώνει αποκάτω τα δίκτυα και βάνει αποπάνω το δόλωμα, το οποίον το βλέπει το γεράκι και κατεβαίνει διά να το φάγη και περιπλέκεται εις τα δίκτυα, και πιάνεται, και τότε πηγαίνει ο κυνηγός και το σέρνει, και του ράπτει τα μάτια, και το έχει εις τα χέρια του και εις την εξουσίαν του χωρίς το ,θέλημά του. Έτзи και ο διάβολος.

Ηξεύρει πώς ο νους των ανθρώπων κινείται πάντοτε, και διά τούτο πηγαίνει κοντά εις τον άνθρωπον, και βάνει εμπρός εις τον λογισμόν του την ηδονήν ωσάν δόλωμα και αποκάτω από την ηδονήν βάνει ωσάν δίκτυον την αμαρτίαν, η οποία είναι ωσάν ένα χέρι του διαβόλου λεπτότατον και αέριον, διότι ο διάβολος χωρίς αμαρτίαν δεν δύναται να πιάση ανθρώπου ψυχήν ...». Και όταν πιαστή ο άνθρωπος τότε ο διάβολος του ράπτει τα μάτια «ήγουν σκοτίζει τον νουν». Και πάλι: «οπόταν η διάνοια του ανθρώπου κλίνη νοερώς εις την αμαρτίαν, τότε ο νοητός τύραννος και δυνάστης των ψυχών, που στέκεται από πίσω της πάντα και παραφυλάττει, εν ριπή οφθαλμού κινεί την διάνοιαν να τελειώση την αμαρτίαν, με την πράξιν). (Ο άνθρωπος συστέλλεται να κάμη την αμαρτίαν, κουντίζεται όμως από τον διάβολον και την κάνει)».

Για τούτο είναι ανάγκη να γιατρευτή πρώτα ο νους, εκεί να κατοικήση πρώτα ο Χριστός. Τότε ,θα γιατρευτούν και ο λόγος και οι πράξεις του ανθρώπου.Όσο βαθύτερα συναισθανθή ο άνθρωπος πόσο είναι αδύναμος, τόσο περισσότερο θα ετοιμάση τον εαυτό του για την συντριβή και την ταπείνωση. Και όταν τον βρή «συντετριμμένον και τεταπεινωμένον» η θεία χάρις, να είναι βέβαιος, τον έχει τότε επισκεφθή. Είναι απαραίτητο πριν ψάλη και πριν προσευχηθή στο Θεό να συμφιλιωθή μαζί του.

Αλλά με ποιό τρόπο θα στρέψη την προσοχή του στο Θεό και θα προσεύχεται; Εδώ, λέγει ο Συμεών, χρειάζεται μεγάλη προσοχή. Αν σηκώνης τα χέρια σου στον ουρανό και τα μάτια σου και τον νουν σου και φαντάζεσαι με τον νουν σου θεία νοήματα, και τα αγαθά του ουρανού, (μερικές φορές χύνεις δάκρυα και κλαις), να είσαι βέβαιος ότι βρίσκεσαι στο δρόμο της πλάνης. Δεν αποκτάς έτσι τις αρετές και την απάθεια. «Τέτοιοι βλέπουν φως με τα μάτια του κορμιού τους, και αγροικούν ευωδίας και ακούουν φωνάς με τα αυτιά τους κλπ... και σιγά σιγά δαιμονίζονται». Όποιος πάλι «προτιμά να κάνη παντοτεινήν ανάγνωσιν αντί να μάθη να προσεύχεται πλανάται, διώχνει τον εαυτόν του από την σωτηρίαν του, είναι παντελώς αναισθητος και ας έχη όλην την Θείαν Γραφήν πρόχειρον εις το στόμα του ... ». Αν συγκεντρώνεται στον εαυτό του και πότε εξετάζη τους λογισμούς του, πότε προσέχη τα λόγια της προσευχής του. Αν βρίσκεται σε αγώνα με τον εαυτό του και δεν μπορεί να ειρηνεύση ποτέ, μήτε να βρη καιρό «να εργασθή τας αρετάς και να λάβη τον στέφανον της δικαιοσύνης». Τότε κάνει πόλεμο με τους εχθρούς του τη νύχτα, στο σκοτάδι. Είναι καλύτερος από τον πρώτο, όσο η νύχτα με φεγγάρι είναι καλύτερη από την ασέληνη νύχτα.

Ευτυχώς υπάρχει και ένα άλλο είδος προσοχής και προσευχής «η υπακοή εις τον πνευματικόν πατέρα, που κάμνει, τον άνθρωπον αμέριμνον από όλα, και τον αφοσιώνει εις μόνον τον Θεόν». Ο άνθρωπος που υπακούει «κάμνει όλα του τα

έργα με συνείδησιν καθάραν ωσάν να είναι εμπρός εις τον Θεόν».

Η προσευχή γίνεται έτσι αναστροφή και συνομιλία με τον Θεόν. Ποια είναι η ψυχική κατάσταση του ανθρώπου που φτάνει εκεί μας λέγει παραστατικά το ακόλουθο έξοχο ποίημα του Συμεώνος με τον τίτλο «τις εστι μοναχός»:

Μοναχός, όστις αμιγής εστι κόσμω,

και αενάως ομιλεί Θεώ μόνω.

Βλέπων βλέπεται, φιλών φιλείται,

και γίνεται φως λαμπόμενος αρρήτως.

Δοξαζόμενος δοκεί πλέον πτωχεύειν,

και προσεικοιούμενος, ως ξένος πέλει.

Ω ξένου πάντη θαύματος και αφράστου!

Διά πλούτον άπειρον υπάρχω πένης,

και μηδέν έχειν δοκώ, πολύ κατέχων,

και λέγω διψώ δια πλήθος υδάτων!

Με πόσο μεστά λόγια εκφράζει την κατάσταση του ανθρώπου που, όντας κοντά στο Θεό, αισθάνεται ταυτόχρονα την απροσμέτρητη απόσταση που τον χωρίζει από το Θεό, αλλά και τον μεγάλο δρόμο που ανοίγεται μπροστά του. Με την αδιάκοπη αίσθηση της παρουσίας του Θεού και την αναστροφή μαζί του όλη η ζωή αγιάζεται και όλη η ζωή είναι προσευχή. Η πίστη ότι δέχεται μέσα του το Χριστό παρέχει στον άνθρωπο μεγάλη δύναμη. Γίνεται κατά την ένωση «όλος όλως Χριστός». Ο Χριστός, λέγει ο Συμεών, «όλος περιπλεκόμενος όλον καταφιλεί με». «Κινώ την χείρα και Χριστός όλως η χειρ μου έστιν». Η αίσθηση αυτή τον κάνει να αναφωνή:

«Εκ ποίου οίος εγενόμην, ω θαύμα,

και ευλαβούμαι και εμαυτόν αιδούμαι».

Δείχνουν οι εκφράσεις αυτές την παλλόμενη εμπειρία μέσα στην οποία σφυρηλατείται η ψυχή του Συμεών. Τούτη η αλλαγή του ζητά αδιάκοπα το ύψιστο. Έτσι ενωμένος με το Χριστό αποκτά «παρρησίαν» απέναντί του.

Του μιλά σαν φίλος προς φίλον. Αυτό απλώνει στην ψυχή του ειρήνη και χαρά. «Εις

τους τελείους είναι χαρά και αγαλλίασις και όχι δάκρυον». Και κάτι άλλο: «ο αρπαζόμενος υπό του φωτός και της δυνάμεως αυτού, επάνω πάντων φέρεται των παθών, μη βλαπτόμενος τω πλησιασμού υπ' αυτών». Έπειτα: «όσοι ελευθερώθησαν από τον ίσκιον, ήγουν από την δουλείαν του νόμου, έγιναν ανώτεροι από τον νόμον ... και ζουν μαζί με τον νομοθέτην Θεόν, όντες και αυτοί νομοθέται μάλιστα, παρά φύλακες του νόμου». Ειρήνη, χαρά, αγαλλίαση, πλήρης ελευθερία, απόλυτη δημιουργικότητα, αυτά είναι τα χαρακτηριστικά του ανθρώπου που πλαστοουργείται όταν κατοικήση μέσα μας ο Χριστός.

Ο τέτοιος άνθρωπος φυσικά δεν είναι δυνατό να έχη μέσα του τίποτε το εγωϊστικό. Ας λέγεται μοναχός, θα δώση, όπως ο Χριστός, την ψυχή του υπέρ των συνανθρώπων του. Τους καλει όλους να εργασθούν για να ενωθούν με το Θεό. Σε όλους αυτό είναι δυνατό: «Ει το φως του κόσμου τούτου ο Χριστός εστι και Θεός, παρά μηδενός δε των ανθρώπων τούτον αδιαλείπτωα οράσθαι πιστεύομεν, τις άρα ημών απιστότερος;» Ο σκοπός της ενανθρωπήσεως του Χριστού, αυτός ακριβώς ήταν: «να βλέπουν οι άνθρωποι τον Χριστόν, να ενώνονται μαζί του. Όποιος το θεωρεί αυτό αδύνατο, αρνείται όλας τας γραφάς παλαιάς και νέας.

Αυτή η αλλαγή που είναι δυνατό να υποστή ο άνθρωπος, η ένωσή του με το Χριστό, είναι κάτι που επιτρέπει τη μεγαλύτερη αισιοδοξία. Μας διδάσκει ότι ο άνθρωπος δεν είναι καταδικασμένος εις αιώνα τον άπαντα να ζη μέσα στο σιδερένιο κλοιό μιας αμετάθετης φύσης. Αλλά ότι, αντίθετα, η φύση του ανθρώπου «είναι τρεπτή και αλλοιωτή ομοίως και η έξις», αφού ο Χριστιανός «οπού ενώνεται με την θείαν φύσιν του Χριστού τρέπεται με την δύναμιν αυτής και αλλοιώνεται και κατά την φύσιν, και κατά την έξιν εις το θειότατον, και γίνεται Θεός κατά χάριν, όμοιος με εκείνον οπού του επροξένησε την αλλοίωσιν, ήγουν με τον Χριστόν, τον ήλιον της δικαιοσύνης». Αυτό το μεγάλο μήνυμα φέρνει ο μυστικός στην ανθρωπότητα. Ότι η φύση του είναι τρεπτή, ότι, μπορεί να θραύση τα δεσμά της, όταν ο άνθρωπος γίνη άξιος να δεχτή μέσα του το φως του Θεού.

Για το μεγάλο αυτό έργο ο Θεός δεν άφησε αβοήθητο τον άνθρωπο. «Μέσα εις όλην την ανθρωπίνην φύσιν έβαλε μίαν δύναμιν αγαπητικήν, διά να βοηθήται η λογική φύσις των ανθρώπων από την φυσικήν δύναμιν της αγάπης και να μεταχειρίζεται με δύναμιν την προαιρετικήν αγάπην... την μεγάλην, την τελειωτικήν εντολήν οπού έδωκεν ο Θεός περί της αγάπης ... ». Μ' άλλα λόγια στην αγάπην του Ευαγγελίου, που είναι προαιρετική, έργο δηλαδή που έχει αξία μόνο όταν ελεύθερα και αυτόβουλα το αποδέχεται η ψυχή, φτάνει ο άνθρωπος όταν ζευγαρώνη μέσα του τη λογική με την φυσική «αγαπητική» δύναμή του. Δεν περιορίζεται ο Συμεών στη διαπίστωση ότι η φύση του ανθρώπου είναι τρεπτή με το οξύ βλέμμα του ανευρίσκει τις ρίζες που επιτρέπουν «να αλλοιώνεται ο

άνθρωπος την καλήν αλλοίωσιν, και να γίνεται άγγελος επίγειος».

Τέτοιες διαπιστώσεις οδηγούν στην πίστη ότι: «ποθεινόν τε και επιθυμητόν κατά φύσιν μόνον το θείον, ου ο μετέχων πάντων εν μετοχή γέγονε των καλών». Την αγάπη τη γεννά πρώτος ο φόβος Κυρίου ο φόβος που γεννιέται από την επίγνωση των πταισμάτων μας οδηγεί στην πίστη «επί το φιλόανθρωπον του Κυρίου». Αλλά η αγάπη, όταν γεννηθή μέσα στην ψυχή μας, ξερριζώνει τον φόβο και μένει μόνη βασίλισσα της ψυχής «πνεύμα ,θείον ούσα και άγιον».

*«Φόβος εν τη αγάπη ουχ ευρίσκεται ουδ' όλως,
ουδέ πάλιν δίχα φόβου εν ψυχή καρποφορείται».*

Και αλλού

*«Δένδρον μετά κόπου εξανθεί και καρπόν φέρει
ο καρπός αυτού δε πάλιν, όλον εκριζοί το δένδρον,
μένει δ' ο καρπός και μόνος (η αγάπη δηλαδή), πώς καρπός του δένδρου δίχα;*

Αυτή την αγάπη αναζήτησε επίμονα και με δάκρυα ο Συμεών, και

*«Τότε ελθούσα μυστικώς κρατεί της κορυφής μου,
και συγχέομαι δάκρυσιν, αγνοών τις υπάρχει;*

Και, καταυγάζει μου τον νουν φωτί γλυκείω σφόδρα.

*Όταν δε γνω, ήτις εστί, αφίπταται συντόμως,
καταλιπούσα μου το πυρ του ,θείου αυτής πόθου
ο γελάν ουκ αφήσιν, ή προς ανθρώπους βλέπειν.»*

Όταν, προσθέτει, αποκτήσω την ταπείνωσιν:

«τότε υπάρχει συν εμοί αχώριστος εκείνη».

Γίνεται άλλος άνθρωπος τότε:

«Θλίψιν ουκ οίδα τι εστιν, καν πάντες με λυπώσιν.

Αι ηδοναί πικρίαί μοι. Φεύγουσι πάντα πάθη.

Και φως ορώ διά παντός, εν νυκτί και ημέρα.

Ημέρα. νυξ μοι φαίνεται, και νυξ ημέρα εστι.

Έξω πάντων ευρίσκομαι συν αυτή αίφνης τότε.»

Έπειτα από αυτήν την πείρα μπορεί να πη:

«Οίδαμεν την αγάπην, ην ημίν εδωρήσω

άπειρον, ανεκκλάλητον, μηδαμού χωρουμένην.

Φως ούσαν, φως απρόσιτον, φως ενεργούν τα πάντα.»

Καταλαβαίνομε τώρα γιατί λέγει ο Συμεών ότι «η εις Χριστόν πίστις δεν δύναται μοναχή να μας σώση ανίσως δεν λάβωμεν γνωστώς (με τρόπο συνειδητό) την χάριν του Αγίου Πνεύματος.» Και η χάρις έρχεται μόνο στην ψυχή που φλέγεται από αγάπη διά τον Κύριον. Εζητούσα, λέγει ο Συμεών:

«... Εκείνον όνπερ επόθουν,

ου ηράσθην, ω τω, κάλλει ωραιότητος ετρώθην,

εφλεγόμην, εκαιόμην, όλος ενεπυριζόμην.»

Στην τέτοια ψυχή έρχεται το θείον πυρ που

«γίνεται ληπτόν αλήπτως τη ενώσει τη αρρήτω».

Τότε «βαφείς ο νους των καθαιρομένων εν τω φωτί του Θεού όλως θεούται και νους εκείθεν .χρηματίζει Θεού». Γι' αυτό «καλόν, προσθέτει, το βαπτισθήναι αλλά δει και της μυστικής ταύτης, ζωής, ήτοι του νοητού φωτός νοητήν λαβείν αίσθησιν». Έτσι μόνο ολόκληρώνεται η αλλοίωση του νου που στα πρώτα της βήματα την οδήγησε η φυσική αγάπη, και ήλθεν ύστερα η προαιρετική αγάπη και της έδωσε τα δυνατά φτερά για το μεγάλο πέταγμα. Όταν φτάσης σ' αυτή την τελείωση, όπου ο Θεός «σε αναγκαλίζεται μυστικά και σε καταφιλεί και χαρίζει πνεύμα ευθές εν τοις εγκάτοις σου», τότε η ψυχή «έρχεται εις αποκαλύψεις Κυρίου και θεωρίας και ακούει άρρητα ρήματα».

Αλλά

« ... τα τελούμενα ο νους ορά, ουχ ερμηνεύει.

Βλέπει και βούλεται ειπείν, και λόγον ουχ ευρίσκει.»

Ύστερα από την ένωση αυτή «ακολουθεί η θεία γνώσις, η σοφία του Λόγου, και η άβυσσος των .κεκρυμμένων νοημάτων και μυστηρίων του Χριστού».

Είναι πολύ ενδιαφέρον να δούμε πώς εννοεί τη θεία γνώση ο Συμεών. Όσα λέγουν για το Θεό οι Άγιοι και οι. Γραφές δεν είναι, λέγει ο Συμεών, νοήματα αλλά θεωρία «των αληθώς όντων». Νόημα, λέγει, είναι το νοητικό σχήμα, το ενθύμημα που γεννά ο νους για κανένα θέλημα, ή πράγμα που δεν έγινεν ακόμη. Το νόημα «είναι αρχή του πράγματος που μέλλει να γίνη από ημάς». Ενώ η διήγηση είναι διήγηση θεωρίας. Αυτά που μας λένουν για το Θεό πρέπει «να τα έχουν δει, όχι απλώς ακούσει διότι ο μόνος τρόπος να γνωρίση κανείς τον Θεόν είναι δια της θεωρίας του φωτός (φωτός γνώσεως) όπου εκπέμπεται από αυτό το φως. Πώς είναι δυνατόν να γνωρίση, τινάς εκείνον που δεν είδεν;» Δε γνωρίζομε λοιπόν το Θεό με νοηματικούς συλλογισμούς, όπου ο νους κινείται από σκέψη σε σκέψη για να καταλήξη σε ένα συμπέρασμα με νοήματα που δεν έχουν πραγματικότητα, γιατί είναι κίνηση του νου προς κάτι μελλοντικό, κάτι που δεν ολοκληρώθηκεν ακόμη. Δεν τον γνωρίζομε έμμεσα, αλλά με άμεση θέα. Με την ίδια θέα που τον εγνώρισαν οι Άγιοι, στην οποία θα υψωθούμε κι εμείς όταν καθαρθούμε. Έτσι η άμεση θέα, η θεωρία του Θεού γίνεται ο υπέρτατος σκοπός για κάθε άνθρωπο. Όχι για λίγους εκλεκτούς και πάλι σε σπάνιες περιπτώσεις, όπως η πλατωνική έκσταση. Η θεωρία είναι κατά το Συμεώνα το έπαθλο που θα στεφανώσει στο τέρμα κάθε αθλητή που αφοσιώθηκε στον αγώνα τούτον με όλη του την ψυχή. Αν ήταν για ένα ή για λίγους δε θα είχε αξία. Είναι κοινό αγαθό που καλεί σε αναμόρφωση όλους.

Άποψη γεμάτη αισιοδοξία. Μας θυμίζει την αισιοδοξία του Σωκρατικού «γνώθι σαυτόν», που αποτεινόταν σε όλους τους θνητούς. Αλλά και κάτι άλλο κοινό με το Σωκράτη έχει η μυστική φιλοσοφία του Συμεών, και κάθε μυστική φιλοσοφία στο βάθος. Είναι μιά κατηγορηματική διαβεβαίωση της πνευματικής ελευθερίας και ανεξαρτησίας του ανθρώπου, που υποτάζεται μόνο στο θείο φως. Ας σημειώσωμε ακόμη ότι με την άποψή του αυτή θεμελιώνει και ο Συμεών την ιστορικότητα του Χριστιανισμού για την οποία τόσο αγωνίστηκεν ο Μάξιμος ο Ομολογητής. Η θεωρία είναι άμεση όραση, όχι διανοητική πορεία, όπου ο νους βλέπει τι υπάρχει, το Θεό, το Χριστό. Και ο περί Θεού λόγος-η θεολογία- εκείνου που έζησε την θεωρία, είναι απλώς μια διήγηση του τι είδε, της θεωρίας του, μια ιστορία δηλαδή, όχι μια σειρά συλλογισμών και νοημάτων. Ο νους ορά τα τελούμενα, ουχ ερμηνεύει. Και έπειτα τα διηγείται. Έτσι η πεποίθησίς του ότι υπάρχει Θεός είναι αδιάσειστη.

«Να ζητούμε, λέγει ο Συμεών, τι είναι Θεός, δεν είναι απλώς τολμηρόν, αλλά μωρόν και ανόητον». Ο Θεός είναι υπερούσιος και ανώνυμος. Ξεπερνά όλους τους

δρόμους που μπορεί να βρη ο λογικευόμενος άνθρωπος, και ωθεί τον νουν και την ψυχήν όλο και ψηλότερα. Τον Θεό δε θα τον γνωρίση ο άνθρωπος «κατ' άνθρωπον», αλλά όταν, ξεπερνώντας τον εαυτό του ενώνεται αρρήτως μαζί του και τον θεάται. Αυτό είναι το νόημα που έχει το όραμα του θείου φωτός.

Ο Συμεών δεν είναι, όπως είπαμε, ο πρώτος που μιλά για τη θεωρία του θείου φωτός. Είναι όμως ο πρώτος που του δίνει τόσο μεγάλο πλάτος και βάθος. Το όραμα του θείου φωτός είναι το θεμέλιο, ο πυρήνας όλης της ζωής της ψυχής και του πνεύματος. Η αρχή και το τέλος. Ας δούμε πώς αρχίζει και ποιες οι αρθρώσεις του: «Ηνίκα, λέγει ο Συμεών, μηδείς παρελθών εμποδίσει μοι και το της ησυχίας επιταράξει καλόν, ορώ ... κύκλω περί εμέ φως ήδιστόν τε και χαριέστατον και τούτου κατατρυφών εγώ και τούτω καθαρώς ενηδόμενος εις λήθην έρχομαι ... του κόσμου παντός, ιλαρός όλως και εύθυμος γίνομαι...». Σπεύδει τότε εις άλλον που είδε προτήτερα το φως και του λέγει: «ω πάτερ είδον εκείνο όπου μου λέγεις: ως ωράθη μοι εκείνο το φως, ήρθη ο οίκος της κέλλης ευθύς και παρήλθεν ο. κόσμος φυγών ως οίμαι προ προσώπου αυτού, έμεινα δε μόνος εγώ μόνω συνών τω φωτί:» Δεν ήξερα, προσθέτει, αν είχα το κορμί μου και έκλαια πολύ από χαρά. Ο γέρων του λέγει, «εκείνο είναι οπού σου είπα». Και παρευθύς με τον λόγον τον βλέπει πάλιν. Και παίρνει σιγά σιγά θάρρος και τον ερωτά: «Συ είσαι ο Θεός μου ;» Και εκείνος του λέγει: «Εγώ είμαι ο Θεός όπου έγινα άνθρωπος διά εσένα και να οπού, καθώς βλέπεις, έκαμα και θέλω κάμει και εσένα Θεόν». «Αν, καταλήγει, δεν ιδή κανείς τον Θεόν δεν θα τον γνωρίση, ούτε θα μάθη το Άγιον θέλημά του». Από κει και πέρα «ό,τι αν λέγη ή κάμνη ή γράφη ο τοιούτος δεν λέγει ούτε κάμνει, ούτε γράφει αυτά αυτός, αλλά το πνεύμα το Άγιον». Αλλά «η δύναμις του Αγίου Πνεύματος την οποίαν ενδύεται ο αγαπών τον Θεόν δεν φαίνεται αισθητώσ εν ειδει πυρός -αυτά έγιναν μόνον εις τον καιρόν των Αποστόλων δια τους απίστους- αλλά βλέπεται νοερώσ εν ειδει φωτός νοητού και έρχεται με κάθε γαλήνην και χαράν, το οποίον είναι προοίμιον του αιωνίου και πρώτου φωτός απαύγασμα και λαμπηδών της αιωνίου μακαριότητος». Με το φως αυτό «καθαρίζονται τα μάτια της καρδιάς, ήγουν ο νους και η διάνοια και βλέπουν ... τον Θεόν». Τότε η ψυχή βλέπει και τα παραμικρά ακόμη σφάλματά της «και έρχεται εις μεγαλωτάτην ταπεινώσιν και στοχαζομένη το μεγαλείον της δόξης εκείνης γεμίζει από κάθε χαράν και ευφροσύνην, και θαυμάζει εις το ανέλπιστον εκείνο θαύμα οπού είδε και παρευθύς χύνει δάκρυα πολλά. Και έτζι πλέον όλως διόλου αλλοιώνεται ο άνθρωπος και γνωρίζει τον Θεόν, και γνωρίζεται αυτός πρώτον από τον Θεόν». Η χάρη του Αγίου Πνεύματος κάνει τον άνθρωπο «και φίλον ομού, και υιόν Θεού, και Θεόν, όσον είναι δυνατόν εις τους ανθρώπους». Όσο και νάναι όμως, όσο ζούμε, παρά την ένωσή μας με το Θεό, ο Θεός που βλέπομε είναι όπως ο ήλιος μέσα στο νερό. Τον ίδιο τον ήλιο θα τον δούμε μετά το θάνατό μας.

Αν αξιωθούμε να δούμε στη ζωή μας το Χριστό «δεν θέλει αποθάνομεν, μήτε θέλει μας κυριεύσει θάνατος». Η «νοερα ψυχή»; όχι η ψυχή των αισθήσεων, με «νοεράν αίσθησιν» καταλαμβάνει ότι ήλθε σ' αυτήν η βασιλεία του Θεού. Όποιος δεν έχει τέτοια αίσθηση δεν έχει ελπίδα σωτηρίας. Δεν φεύγει από κοντά μας ο πανταχού παρών όχι, εμείς, επειδή χωρίσαμε τον εαυτό μας από το Θεό, δεν τον βλέπομε αυτό θέλει να πη τό: «μετανοείτε, ήγγικεν η βασιλεία του Θεού», όχι ότι είχε φύγει, ότι απουσίασε και τώρα πάλι μας πλησιάζει. «Ο εγκρατεύων... θα εύρη τον Θεόν κεκρυμμένον μέσα εις αυτάς τας θείας του εντολάς ... και όταν πάλιν κρυφθή ο Θεός από τα μάτια του τον αναζητεί, φλέγεται από την ενθύμησιν, καίεται από τον πόθον, ανάπτει από την ελπίδα οπού έχει διά να τον ιδή πάλιν». Όταν καταπέση εξαντλημένος από την αναζήτηση, «τότε βλέπει εκείνον οπού εζητούσε, και φθάνει εκείνον όπου έφευγε και κρατεί εκείνον όπου εποθούσε. Και γίνεται έξω από τον κόσμον ... σμίγεται με το φως, γεύεται από την ζωήν, ανταμώνεται με την αθανασίαν ... βλέπει τον νυμφίον. Γίνεται κοινωνός του πνευματικού γάμου, χορταίνει πίνοντας από το μυστικόν ποτήρι και τρώγοντας από το θρεπτόν μοσχάρι, από τον άρτον τον ζωηρόν, από το πιτόν της ζωής, από τον άσπιλον αμνόν, από το μάννα το νοητόν ... και από εδώ ακόμη από την παρούσαν ζωήν, βλέπει το μυστήριον της θεώσεώς του και γίνεται όλος πυρ κατά την ψυχήν και μεταδίδει και εις το σώμα από την ιδικήν της λαμπρότητα, ... και γίνεται η ψυχή εις το σώμα, εκείνο οπού έγινεν εις τήν ψυχήν ο Θεός».

Θα προσθέσωμε δύο ακόμη κείμενα που περιέχουν παραστατική διατύπωση των απόψεων του Συμεώνος. «Η πνευματική, λέγει, γνώσις ομοιάζει με ένα σπήτι όπου να είναι φτιασμένον ανάμεσα εις την Ελληνικήν και την κοσμικήν γνώσιν, εις το οποίον σπήτι ευρίσκεται ωσάν ένα σεντούκι καλά σφαλισμένον, η γνώσις των θείων γραφών και ο ανεκδιήγητος πλούτος οπού ευρίσκεται θησαυρισμένος μέσα εις την γνώσιν των γραφών, ήγουν η θεία χάρις». Το σεντούκι αυτό είναι αδύνατο να το ανοίξωμε με ανθρώπινη σοφία. Ο Χριστός είπε πώς ανοίγεται: «ο αγαπών τας εντολάς μου τηρήσει ... και εγώ εμφανίσω αυτώ εμαυτόν». «Άνοιγμα του σεντουκίου, ήγουν αποκάλυψις των νοερών οφθαλμών της ψυχής και θεωρία των κεκρυμμένων εις τας θείας γραφάς» δε γίνεται με τη μάθηση και την αποστήθιση. «Χωρίς την παρουσίαν του Αγίου Πνεύματος, την έλλαμψιν και τον φωτισμόν και την κατοίκησιν αυτού εις τον εαυτόν μας δεν κάμνομεν παρά να βυθιζώμεθα εις την πλάνην». Μόνο η θεία χάρις μας εισάγει στη βασιλεία των ουρανών. Να και πώς εννοεί τη βασιλεία των ουρανών. «Να κάθεται ο Θεός επάνω εις ημάς ωσάν εις άμαξαν, και να κρατή με τα χέρια του τα θελήματα των ψυχών μας, ωσάν χαλινάρια, και ευρίσκοντάς μας υπηκόους, να μας φέρη εις εκείνα οπού θέλει, και να μεταχειρισθή τα θελήματά μας ωσάν ίππους, εις το ιδικόν του ,θέλημα, οπού να υποτασσόμεθα προθύμως εις τας εντολάς και νομοθεσίας του. Έτζι βασιλεύει ο

Θεός !»

Τα άφθονα κείμενα που παραθέσαμε επιτρέπουν τις ακόλουθες διαπιστώσεις. Το όραμα του θείου φωτός, όσο προχωρούμε, από εκστατική κατάσταση που ήταν, όλο και εσωτερικεύεται. Είναι μια διαδικασία που, με τη βοήθεια βέβαια πάντα της θείας χάριτος, γίνεται μέσα στην ψυχή και φέρνει την καλήν αλλοίωση με την αποκάλυψη των νοερών της οφθαλμών. Το τελευταίο κείμενο θυμίζει πολύ ανάλογο πλατωνικό κείμενο από το Φαίδρο. Αλλά έχουμε και πολλές άλλες ελληνικές απηχήσεις: Η φράση του Συμεώνος «έμεινα δε μόνος εγώ μόνω συνών τω φωτί» μας θυμίζει το «μόνος συνείναι μόνω» του Πρόκλου και το «φυγή μόνου προς μόνον» του Πλωτίνου. Αλλά μήπως το όλο θέμα της θεωρίας του φωτός που προϋποθέτει την κάθαρση, γιατί μόνο «νους της ύλης και των παθών καθαρθείς αύλως τον άϋλον και άόρατον καθορά» δε θυμίζει τον πλατωνικό Φαίδωνα; Τέτοιες παρατηρήσεις οδήγησαν, ας το ξαναπούμε, σε εσφαλμένες κρίσεις για τους Βυζαντινούς. Δεν πρόσεξαν όσο πρέπει, ότι πρόκειται για εντελώς εξωτερικές, λεκτικές: ομοιότητες τις περισσότερες φορές, οι οποίες ντύνουν εντελώς διαφορετική ουσία: Τα κείμενα που παραθέσαμε μας απαλλάσσουν από τον κόπο να αναπτύξωμε το ζήτημα αυτό. Μιλούν μόνα τους. Οι λεκτικές ομοιότητες δείχνουν ίσα ίσα ότι η θαυμαστή δημιουργικότητα του ελληνικού πνεύματος, που ξέρει στα παλιά σχήματα να βάζει νέα ζωή και άλλη ουσία δεν έλειψε καθόλου από το Βυζάντιο. Στο βάθος και ο Συμεών θέλει να συλλάβει τον έσχατο λόγο των όντων. Αλλά δε φτάνει σ' αυτό με τον πλατωνικό ιδεαλισμό, ούτε με το στωϊκό λόγο. Φτάνει με την πίστη, με το πνεύμα, και με τον έρωτα προς το Θεό που βρίσκει πλήρη ανταπόκριση. Σε ύμνο του προς τον Συμεώνα, να πώς χαρακτηρίζει ο Στηθάτος το δάσκαλό του:

«Φλεχθείς γαρ αυτός άνθρακι τρισηλίω

ψυχήν, λόγον, νουν και καθαρθείς τας φρένας,

φέγγεις ομού τε, και φλογίζεις τοις λόγοις».

Και το τέρμα της πορείας είναι διαφορετικό. Την αλήθεια θηρεύουν οι Έλληνες, τη θέωση ζητά ο Συμεών. Θεωρητικό πρόβλημα για κείνους, πράξη για το Συμεώνα. Απέναντι στον θεωρητικό άνθρωπο του Αριστοτέλη, ή καλύτερα στο «σοφό» των αρχαίων Ελλήνων, που είναι μέτρο και πρότυπο των ανθρώπων, οι Βυζαντινοί υψώνουν τον μυστικόν, που ενώνει με νέους δεσμούς τη θεωρία και την πράξη. Αν αυτό δεν είναι συνειδητό όσο πρέπει σε μας σήμερα, είναι γιατί .δεν έχουμε ίσως ακόμη αρκετά συναισθανθή το χάος που έφερε η διάσπαση θεωρίας και πράξεως, με το προβάδισμα που δόθηκε στον «τεχνικόν άνθρωπον».

Όπως βλέπομε από το έργο του Συμεώνος και των άλλων μυστικών ο θρησκευτικός λόγος των Βυζαντινών δεν είναι αποκλειστικά και στενά δογματικός, αλλά θηρεύει την ουσία. Ξέρει να αγκαλιάζη τα υψηλά και θεμελιώδη πνευματικά ζητήματα και να τα επεξεργάζεται με καταπληκτική ελευθερία. Είναι μαζί υψηλή φιλοσοφία και κανόνας πνευματικής ζωής.

Σα γνήσιος μυστικός ο Συμεών βλέπει πολύ μακρυνά, πολύ ψηλά. Βλέπει τον άνθρωπο στεφανωμένο με τη δόξα του Θεού, λουσμένο στο φως του Θεού. Σ' αυτό δε μας φέρνει η μετάδοση γνώσεων, αλλά μια ολοκληρωτική μεταστροφή της θελήσεώς μας που θα έλθη, όπως είπαμε, να ταυτισθή με τη θέληση του Θεού. Δεν πρόκειται για βαθμιαία τελειοποίηση και πρόοδο, αλλά για άμεση και πλήρη αλλαγή. Αυτή η αλλαγή που είναι «γέννησις εις φως» δημιουργεί νέα ανθρωπότητα, δίνει τους πνευματικούς πατέρες, τους οδηγούς, που με την ακτινοβολία τους, πανω από αιώνες και εποχές, φωτίζουν άλλες ψυχές και διατηρούν άσβεστη τη μυστική φλόγα, που δε θα πάψη ποτέ να ζητά από τον άνθρωπον να ξεπεράση τον εαυτό του, να γεννηθή «εις φως». Να γίνη δηλαδή εκείνο που θέτει ο μυστικός ότι ήταν ο άνθρωπος στην αρχή αρχή, πριν αποχωριστή η ψυχή του Αδάμ από το Άγιο Πνεύμα και πεθάνη. Αυτός και μόνο ο θάνατος υπάρχει για την ψυχή. Η γέννησις εις φως και το όραμα του φωτός εμπνέουν στο Συμεώνα υψηλούς λυρικούς στίχους:

Η δε απαυγή της δόξης σου της θείας

φως απλούν ημίν, φως γλυκύ καθοράται,

φως αποκαλύπτεται, φως συνενούται,

όλον ως οίμαι, όλοις ημίν σοις δούλοις.

Φως πνευματικόν βλεπόμενον μακρόθεν,

φως εντός ημών ευρισκόμενον αίφνης.

Φως ως ύδωρ βρύον, ως πυρ τε φλέγον

της ήσπερ πάντως καθάψεται καρδιάς.

Σκοπός μας δεν ήταν να επιχειρήσωμε λεπτομερειακή φιλοσοφική ανάλυση του έργου του Συμεώνος, αλλά να προσφέρωμε μια πρώτη επαφή με τον Νέον Θεολόγον. Γι αυτό προτιμήσαμε να παραθέσωμε άφθονα σχετικώς κείμενα από τα εντελώς άγνωστα σήμερα και δυσεύρετα έργα του. Κείμενα που δίνουν .και τις μεγάλες γραμμές του στοχασμού του με την βαθύτατα εσωτερική τους

κατεύθυνση, αλλά και το λυρικό τόνο τον οποίον μπόρεσε να τους δώσει.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Κατά τη μετάφραση του Διονυσίου του Ζαγοραίου.

2. Κατά τη μετάφραση του Διον. του Ζαγοραίου, όπως και όσα χωρία θα ακολουθήσουν σε μετάφραση. Ενδιαφέρουσα μορφή στάθηκεν ο Ζαγοραίος, ο μακρινός αυτός στα χρόνια της Τουρκοκρατίας οπαδός του Συμεώνος. Δε φαίνεται να είναι ο μόνος. Εύκολα ξεχωρίζει κανείς απηχήσεις του και στον Κοσμά τον Αιτωλό.

Πηγή: Β.Ν. Τατάκη, Ο Βυζαντινός Μυστικισμός (Κυριώτερα Ρεύματα)

(Αναδημοσίευση: http://www.myriobiblos.gr/texts/greek/tatakis/tatakis_ch3.htm)

<http://bit.ly/1aHtfwJ>